Floraväktarna i Skåne Rapporterar

Lite om blå sminkrot i Skåne

Tomas Persson

Figur. 1. Blå sminkrot på Hammars backar. Foto: Charlotte Wigermo.

Sminkrot *Buglossoides arvense* (syn. *Lithospermum arvense*), är en strävbladig växt, Boraginaceae, med mer eller mindre vita blommor. Stjälken är något grenig med korta, lansettlika blad. Namnet kommer av att roten, som är röd till purpurfärgad, i färskt tillstånd har använts som smink för att rödfärga kinder (Nyman 1867–1868). Linné har uppgett detta bruk från Norrland, men tillförlitligheten av denna uppgift kan ifrågasättas. Det finns dock belägg för sådant bruk på kontinenten (Svanberg 2000).

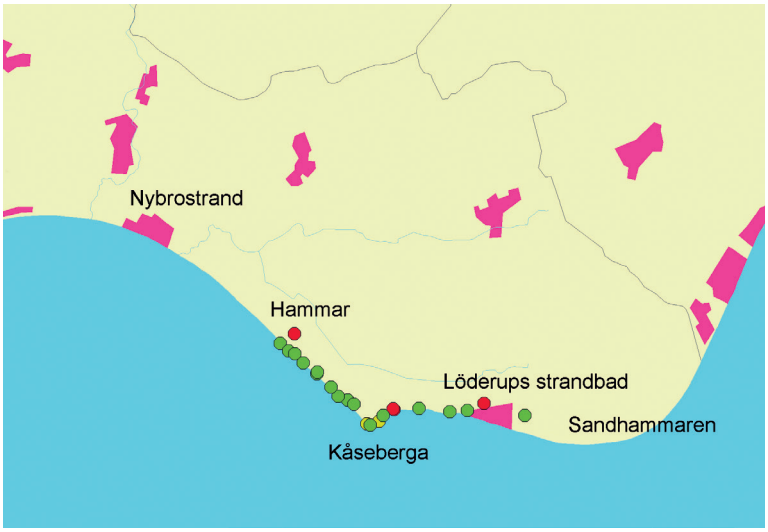
I Skåne förekommer två varieteter, ibland betraktade som underarter, vit sminkrot, var. *arvense*, och blå sminkrot, var. *coerulescens*. Den vita sminkroten är rödlistad som nära hotad (NT), och den blå sminkroten som sårbar (VU). Av denna anledning floraväktas blå sminkrot, men inte vit sminkrot.

Vit sminkrot ses här och var i Skåne, ofta på sandig och torr mark. Dess blommor är vita eller vitgula. Den blå sminkroten är vitblå till blåblommig och förekommer endast längs kusten från Hammar till Hagestad (karta 1), främst i rasbranter och sandiga åkrar (figur 1). De två varieteterna särskiljs inte nödvändigtvis lätt på blomfärgen, och det är vanligt att hela bestånd av blå sminkrot har mer eller mindre vita blommor, med endast svag blå nyans (figur 2 och 3). Den blå sminkroten brukar oftast vara mer kompakt och mindre upprätt än den vita.

Blå sminkrot uppmärksammades i Skåne första gången 1933, men tros vara gammal och bofast (Tyler 2007).

Floraväkteri 2023 och 2024

Blå sminkrot räknades i floraväkteriet under 2023 och 2024. Totalt besöktes 23 lokaler, varav arten hittades på 19 lokaler, och varav 1 lokal var ny. Dessa lokaler ligger längs kusten

Karta 1. Blå sminkrot i Skåne efter 1989.
● = återfunnen 2023–2024
● = ej återfunnen 2023–2024

från Hammar till Hagestad, bitvis tätt och till del med diffusa bestånd, varför lokalerna inte alltid är lätta att avgränsa.

Antal plantor per lokal varierade från några enstaka till upp mot tusen. Totalt räknades till omkring 4000 individer under 2023 och 2024. Detta kan jämföras med att floraväkteriet räknade till nästan 9000 plantor under åren 2019 och 2020. Det är alltså märkbart att antalet plantor har minskat sedan förra floraväkteriräkningen, men individantalet fluktuerar ofta kraftigt från år till år, och det är tänkbart att minskningen endast är en del av en naturlig fluktuation.

Referenser

Nyman, C.F. 1867–1868. *Utkast till svenska växternas naturhistoria eller Sveriges fanerogamer skildrade i korthet med deras växställen och utbredning m.m. Deras egenskaper, användning och historia i allmänhet, förra delen delen*, s. 110.

Svanberg, I. 2000, Sminkrot (Lithospermum arvense) som färgväxt?, *RIG-Kulturhistorisk tidskrift, Vol. 83, No. 2*.

Tyler, T. m.fl. (red.) 2007, *Skånes flora. Arterna och deras utbredning*, Lunds Botaniska Förening, Lund, s. 447.

Figur. 2 och 3. Blå sminkrot. Foto: Åke Svensson.